

PROSVETA

GLASILO SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Izhaja dnevno razen nedelj in praznikov.

LASTNINA SLOVENSKE NARODNE PODPORNE JEDNOTE

Cene oglasov po dogovoru. Rokopisi se ne vračajo.

Naročnina: Zedinjene države (izven Chicago) in Canada \$8 na leto, \$1.50 za pol leta in 75c za tri mesece; Chicago in inozemstvo \$4.50 na leto, \$2.25 za pol leta, \$1.13 za tri mesece.

Naslov za vse, kar ima stik s listom:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

"THE ENLIGHTENMENT"

Organ of the Slovenic National Benefit Society.

Issued daily except Sunday and Holidays.

Owned by Slovenic National Benefit Society.

Advertising rates on agreement.

Subscription: United States (except Chicago) and Canada \$8 per year; Chicago and foreign countries, \$4.50 per year.

Address:

"PROSVETA"

2657 So. Lawndale Avenue, Chicago, Illinois.

Telefon Lawndale 4635.

Datum v oklepaju n. pr. (Marca 31-17) poleg valoga imena in na slova pomeni, da vam je s tem dnevom potekla naročnina. Ponovite jo pravilno, da se vam ne ustavi list.

RUSKI SOCIALISTI IN SCHEIDEMANNOV MIR.

Filip Scheidemann, vodja socialistične večine v Nemčiji, je predložil mirovne pogoje ruskim socialistom. To se pravi: pogoji, ki jih je prinesel njegov odposlanec Borghberg v Petrograd, vsebujejo zahteve socialistične večine na Nemškem. Ker pa junkrsko časopisje v Berlinu zadnje čase toliko očita kancelarju Bethmann-Hollwegu, da daje socialismu potuho z ozirom na mirovno barantanje z Rusijo, in ker kancelar do danes še ni rekel be ne mev na te očitke, je skoraj resnica, da kajzerjeva vlada ne samo ve, kaj delajo socialisti, temveč da je za kulisami tudi sankcionirala njihov korak. Iz tega mora slediti, oziroma vsa znamenja kažejo v to smer, da socialistični pogojf reprezentirajo saj dober del oficijelnih pogojev Nemčije, s katerimi še ni prišla na dan.

Scheidemann in njegova frakcija zahteva mir na podlagi "statusa quo" izvzemši Poljske, ki naj sama odloči, kam da hoče spadati, in pa Srbija naj bi dobila košček teritorija z luko ob Jadranskem morju, dočim Bolgarska obdrži del Macedonije; vse drugo ostane kakor je bilo pred vojno. Vse se lepo vjema z resolucijo, ki jo je sprejela nemška večinska frakcija na svojem zboru pred par tedni razen ene točke. Če se ne motimo, smo čitali v dotični resoluciji, da nemška socialdemokracija zahteva mir brez aneksij in brez vojne odškodnine — v pogojih, ki jih je prinesel Borghberg v Petrograd, ni pa nič rečenega o odškodnini. Sodrugi so se torej premislili, ali je pa bila kajzerjeva želja, da se premislijo.

Scheidemann in njegovi sodrugi hočejo mir — mir, kakršen je bil pred vojno. To je mir, ki traja le toliko časa, dokler se Nemčija zopet dobrodo pripravi in začne z novo vojno. V pogojih je sicer navedeno prisilno mednarodno razsodišče. Koliko je pa to rozsodišče vredno spričo neuničene pruske militaristične mašine? Kako more rozsodišče jamčiti bodoči mir, če pa ostane avtokratom in imperijalistom priložnost, da lahko organizirajo nove militaristične sile?

Tretje leto že traja vojna, na milijone ljudi je mrtvih in pohabljenih, milijone domov uničenih — in vse to naj konča z mirom, kakršen je bil pred vojno! Ali se vrši gorostasna vojna samo zato, da dobi Srbija "okno" do Jadranskega morja, da Poljaki lahko izbirajo med tevtonskim kraljem in avtonomno republiko in da bo morala svobodna Rusija vpeljati militarizem v obrambo svoje neodvisnosti?

Kajzerjevi zlahti in Habsburgovcem bi kajpada prijal tak mir in zato so imeli ruski socialisti čisto prav, da so — kakor se glasi včerajšnja brzojavka iz Petrograda — odklonili konferenco z Borghbergom z izjavo: "On indirektno zastopa nemške imperijaliste in vsled tega nočemo imeti z njim nobenega opravka."

NEVARNA IGRA.

Kongresniki in senatorji se še vedno prepirajo v Washingtonu, kako bi vklebili svobodo tiska in govora. Zakonodajalci bi veliko bolj koristili Ameriki, če bi porabili dragocen čas za važnejše stvari. Cenzura še ni pogoj zmage in tiskovna svoboda, ki je zajamčena v ustavi, ne more nikdar prinesti poraza. Saj so druge postave proti vohonom in takim, ki bi skušali koristiti sovražniku, kakor tudi za tiste, ki zlorabljajo tiskovno svobodo. Prostovoljna cenzura se je do zdaj dobro obnesla.

Zakonodajalci naj raje posvetijo svoj čas problemu živeča, ki je veliko bolj akuten in pereč. Organizacija produktivnih in distributivnih virov hrane in drugih potrebščin pod vladno kontrolo je zelo, zelo akutno vprašanje, ki se mora takoj rešiti. Neodpustno in naravnost kriminalno je, da smejo profitolovci še zmiraj poganjati cene navzgor in spekulirati z življenjskimi potrebščinami pod hinavsko pretvezo, da delavci zahtevajo vedno več plače. Kaj pomaga večja plača, če so pa izdatki zmiraj večji.

Temu je treba narediti konec. Vladi in kongresu je dobro znano, da enkrat se mora rešiti to vprašanje in zakaj se ne bi rešilo takoj?

GEN. BRIDGES INSPECTS NATIONAL SERVICE SCHOOL

Photo by American Press Association.

Angleški general Bridges, član britiške vojne komisije, pregleduje prostore ženske šole za militaristično službo v Washingtonu. V tej šoli se vadijo ženske pri izdelovanju raznih potrebnih za Rdeči križ itd.

Položaj v Turčiji.

O položaju Turčije nam je malo znano, veliko manj, kot o vseh drugih evropskih državah, katere so zapletene v vojno. Ameriški časnikarski poročevalci, kateri se je dalj časa mudil na Turškem za časa vojne, nam jako dobro opisujejo tamošnje razmere. Navesti hočemo samo bolj zanimive stvari. On piše: "Nekega dne sem imel pogovor z nekim mlajšim turškim častnikom. Razpravljala sva o vojnem položaju in ko sem mu dal razumeti, da v slučaju, ako Nemčija zmaga, bode Turčija postala nemška fevdalna država, ako bodo pa Zavezniki, da izgubi svojo samostojnost. On mi je nato odgovoril, da se bodo turški diplomati že znali izkoptati iz zanj. Na strani Nemčije so samo radi tega, ker upajo da bodo imeli večje ugodnosti, ako bodo pa videli, da od Nemčije ne upajo nič dobiti za svoje žrtve, se bodo pa takoj, podali na stran Zaveznikov.

Velikokrat sem se sponil besedi in radoveden sem, kako se bode ta stvar iztekla. Nekega dne me je neki odličen Turek vprašal, ali vem kaj vojni novic. Odgovoril sem mu, da on mora biti bolj poučen o vojnih razmerah kot jaz. Tedaj mi pa on pravi: "Jaz ne verjamem prav nič našim časopisom, ker se vedno lažejo. Dobro se še sponim vojne z Italijo. En dan pred predajo Tripolisa Italijanom so naši časopisi pisali, da je naša armada popolnoma porazila sovražnika. Drugi dan pa, da se je sklenilo premirje. Čez nekaj časa smo šele zvedeli resnico. In tako bode sedaj tudi." Potem sem ga vprašal, kaj si in misli o bodočnosti Turčije, mi odgovori: "Jaz nimam nobenega upanja več, da bi se Turčija mogla obdržati kot samostojna država, naj zmaga ta ali ona stranka. Jaz in mojih 50 prijateljev smo se že zgovorili da takoj po končani vojni odidemo od tukaj." Jaz sem se zanimal za te izjave in sem ga prosil, da naj mi to stvar bolj jasno razloži. In on mi je ugodil. "Tu v tem mestu imam gotovo 50 dobrih prijateljev, kateri so vsako uro pripravljeni zapustiti Turčijo in iti v inozemstvo. Stvar namreč obstoji tako! Ako zmaga Anglija, je gotova stvar da bode Turčija razdelila. Ako pa zmaga Nemčija, česar jaz nikdar ne verjamem, izgubimo ravnotako svojo neodvisnost in postanemo podložniki Nemčije. Pod nemško vlado pa mora živeti samo Nemec in nihče drugi. Radi tega smo sklenili, da takoj po vojni, ko se sklene mir odidemo v Californijo, ker tukaj ne bode več za obstati." Vprašal sem ga zakaj da ravno v Californijo? In on mi je odgovoril: "Kolikor jaz poznam podnebje, je ravno isto podnebje v Californiji pripravo za nas, ker je isto, kot tukaj v Turčiji."

Kar se tiče turškega patriotizma je ta že minul za časa vlade Abdul Hamida. Ako gre Turek v vojno ne pozna nobenega patriotizma in je takoj sit vojne, še predno se je začela. Posledno še kar se tiče turških častnikov. Ti vedno žele po miru. Kajti v miru

nem časa imajo ravno turški častniki najboljše življenje. Med tem ko morajo civilni ljudje plačevati visoke cene za življenjske potrebščine, častniki že pazijo da bode iz vojaškega skladišča najboljše dele in skoro zastoj. Kar se tiče navadnih vojakov stavim, da bi na moje vprašanje, zakaj da se bojijo, ne vedelo 99 odstotkov odgovoriti. Vedo samo to, da se jim je ukazalo bojevati se. In tega ne store radi ljubezni do domovine, ampak iz strahu pred kaznijo. Na ta način so bili odpeljani iz vasi, kjer so lepo v miru živeli s svojo družino, v vojašnicah, kjer so jih strogo podučevali o vojaščini. (Saj je v Avstriji ravnotako. Op. ured.)

Za družino, katere so same doma, se nobeden ni nič brigal. Veliko družin je radi tega umrlo gladi, med tem ko so morali očetje služiti "demovini." Ali je potem kakko čudo, ako manjka turškemu vojaku patriotizma in hrabrosti. Strah pred kaznijo, to je oni patriotizem, kateri žene v boj. Ako ne greš te ustrelje, ako greš si tudi ustreljen, ali pa ranjen in nesrečen za celo življenje.

Turški kmet ni nobeden priden in vztrajen poljedelec. Dokler ima kaj žita v žitnici, ne gre na polje. On živi samo za danes. Ne vpraša se nikdar, kaj bode pa jutri jedel. Ti v resnici izpolnjujejo oni nauk, ki pravi, ne skrbite kaj bode jutri jedli in pili, ali s čim se bode oblačili. On raje sedi v kavarni, piče črno kavo in kaditi tobak iz svojega čibuka. Tam sedi celi dan in razpravlja o položaju. Ko pa mora iti k vojakom, pa že mora bolj trdo delati, kot kdaj prej. Radi tega so večinoma vsi Turki jako nasprotni vojaščini. Doma so lepo lenobo pasli in pili črno kavo, sed tem ko so jim žene delali. Tukaj pa mora delati in ne posedati okoli kavarnah. Potem imajo še ono kazen, katero je bila pri vojakih v Avstriji še do novejšega časa v rabi, gauršč pretepanje. Za vsak majhen prestopke je v Turčiji vojak tepen. Mogoče da imajo v turški armadi vpeljane plačilne dneve, toda nisem mogel naleteti na vojaka, kateri bi imel ona dva pijastra — približno 9c ameriške veljave — katere sta določena za mesečno plačo. Hrana je tudi tako slaba, da bi jo eden navaden človek niti povohal ne. Poznal sem nekega mladega Turka, kateri mi je bil večkrat kot sluga, ki je bil pozvan k vojakom. Nekega dne pride k meni, ves raztrgan in shujšan, da ga je bila sama kost in koža. Vprašal sem ga kako se mu dopade vojaška služba. Rekel mi je samo to še želi, da bi bilo kmalo konec vojne, pa naj zmaga kdor hoče. Ob peti uri zjutraj morajo vstati, ob šestih dobe zajutrek kateri obstoji iz enega dela graba, kateri je kuhan v olju, in iz ednega malega koščka kruha.

Seveda paziti se mora, da jim ne odnese veter vse skupaj. Kruh je jako užiten, ako človek prej tri dni nič ne je. Pečen je iz moke, katere je zmešana z zmetim fižolom in ječmenovo moko. Skorja je tako trda, da jo mora vsak prej s sekuro razbiti, med tem ko je sredica tako mokra, da se mora voda izžeti iz nje. Popoldan ob peti uri dobe zopet malo takega graba, kateri je kuhan v olju. To je vsa hrana, katero dobe turški vojaki. In morajo biti zadovoljni s tem. Vsak drugi teden pa dobe meso. Toda kaj pomaga, ker ga dobe samo toliko, da vedo kakšen okus ima. Za vsakih sto mož zakoljejo eno kozo, katero si potem razdele. Toda pomisliti si moramo, koliko eden mož dobi, ker turške koze niso posebne velike, so bolj majhne in suhe. In potem sto mož eno tako "zverino" pojedli. Mislim, da še kosti in kožo pojedjo. Hrana, katero dobivajo povzroča veliko boleznij, in marsikatera turška armada ja vsa okužena. Ni čuda, ako radi gredo v boj, kjer so ubiti, da se potem presele v raj k hurskam, kjer imajo menda po svojih veri vsega dovolj. Obiskal sem veliko vojaških taborišč in vojašnic, toda, da bi opazil kje kakšno posteljo ali kaj podobnega, nisem nikjer našel. V nekaterih vojašnicah sem videl majhen kupček preperle slame in troheno odejo. Mogoče so to imenovali postelje. Radi tega je vročina in mrazica zahtevala več žrtve, kot pa vse bitke, katere so do tistega časa imeli. Turški državljani, kateri niso Mohamedani, ne pridejo v stalno armado. Ampak porabijo jih za zgradbo cest. Radi tega ima sedaj Turčija še precej dobre ceste, česar je bilo to prej v Turčiji nekaj neznanega. O kakšni pravi cesti prej še sploh govora ni bilo. Ti delavci, večinoma sami kristjani, Grki in Slovani, morajo jako trdo delati, od solnčnega vzhoda pa do zahoda ob zelo pihi in slabi hrani. Radi tega jih jako veliko umrje radi oslabelosti. Pokopljejo ga kar na onem mestu, kjer je umrl. Radi tega bode veliko družin, kateri ne bodo nikdar zvedeli, kje se je izgubil ta ali oni. Kristjanov radi tega ne vvažajo k stalni armadi, ker se je dogodilo v zadnji balkanski vojni, da jih je veliko pobegnilo s celo opravo k balkanskim zaveznikom. Ti kristjani so še pravi sužnji Turkov. In to samo radi verskega fanatizma.

Menda podkupljivost pa nikjer v nobeni deželi ni tako razvita kot je ravno v turški armadi. Marsikateri častnik, kateri je vstopil v armado reven kot črvena aniš, velja danes za bogatega moža. Znam mi je nek judovski mladnik, kateri je bil pozvan za časa mobilizacije k vojakom. Prej je delal v neki eksportni tvrtki v Carigradu. Poizvedel je takoj, kako bi se oprostil vojaške službe. Poprečilo se mu je priti v dotiko z nekim višjim zdravnikom 30. kora Podčepil ga je s tridesetimi lirami (1324), da mu je dal izpračevalo za prestanje izkušnje v zdravstvu, in da je neobhodno potreben doma v bolnišnici. Na podlagi te izjave je bil takoj prestavljen v neko vojaško bolnico. Turčak se mu je tudi posrečilo priti v dotiko z štabnim zdravnikom, kateri mu je rad dovolil proti odškodnini 10 pfundov (\$44), da se je prišel v vsako jutro za pet ali deset minut v bolnišnico javit. Drugi čas je pa delal v svojem uradu, kot prej.

Nek drugi slučaj, kateri je še veliko bolj znamenit se je dogodil

v nočem malem turškem mestu, v katerem je še precej velika turška varna. Ker so morali vsi moški od 18 pa do 45 leta k vojakom, je temu podjetniku primanjkovalo delavcev. Sklenil je namreč z vladno pogodbo za dobavo neke vrste blaga. V dveh mesecih bi bilo delo dovršeno. Sprjaznil se je z poveljnik tamošnje garnizije, in jim dal razumeti, da bi rad dobil 200 delavcev. Poveljnik mu je takoj obljubil svojo pomoč in ta tavarar je dobil takoj dovolj delavcev in še po ceni. Plačeval jim je po 90c na dan, od katere vsote je pa poveljnik dobil polovico. V tem kratkem času si je pridobil \$2400. —, kar je v Turčiji že jako lepo premoženje.

Ljudstvo dobro ve za take stvari in je jako razburjeno. Ko li ne bilo nemških vojakov v Turčiji, kdaj bi že izbruhnila revolucija.

DAVEK NA KAVO IN ČAJ.

(Nadaljevanje iz prejšnjega)

ves davek nosijo siromahni sloji. Ravnotako kot se kapitalistični interesi pripravljajo za opozicijo proti davku na profit, morajo delavci zahtevati, da povisajo davek na profit in črtajo davek na čaj, kavo, sladkor, razsvetljavo in kurjavo v predlogi.

Da ljudstvo spozna, kako vsak hočejo obdavčiti luč, kurjavo in telefon, če bo predlog sprejeta, kot jo priporoča kongresni odsek, naj služijo za primero sledeče številke iz Chicagoa:

Kompanija	Odjemalci
Chicago Telephone Co.	\$472,102
Commonwealth Edison Co.	\$330,000
Peoples Gas Co.	\$685,000

Obiskovalci kinematografskih gledališč bodo morali tudi plačati davek. Od sedaja za pet centov pojde pol centa za davek.

Razno.

"Zuercher Post" poroča o nekem nenavadnem izsiljevanju, katero se je pripetilo v Zuerihu. — Neki zelo ugleden trgovec je dobil nekega dne pismo od neznanega človeka. V tem pismo se je zahtevalo, da naj ta trgovec prične na določeni kraj 200.000 frankov. Podpisal se je pisec "kralj zločinca". Seveda trgovec ni imel nobenega veselja, da bi izpolnil željo tega "kralja" in je pismo izročil policiji. Čez nekaj časa zopet dobi pismo od javno istega, v katerem se je pa "kralj" že zadovoljil samo z 20.000 franki in tudi navedel vzrok, zakaj da hoče imeti denar. Začel bi namreč rad z nekim drugim trgovino in ker mu primanjkuje potrebnih sredstev, se je obrnil na njega, da bi mu pomagal. Opisal mu je tudi, kakšne vrste denar mora dati. To di to pismo je trgovec izročil policiji, katere se je sedaj začela bolj brigati za stvar. Hotela je tega izseljevalca dobiti v svoje roke z zvijačo. Dala je v časopise, da naj dotični, kateri bi rad imel denar za trgovino, prične na odprtega določen kraj, kjer bo dobil zahtevano svoto. Na določeni večer so policiji položili na ono mesto majhen zavitek in se skrili. Čez nekaj časa pride dotični, ki je zahteval denar, jako oprezo mino in gar naravnost naprej brez da bi se kaj zmenil za zavitek. Naenkrat pa se obrne in gre nazaj, od koder je prišel. Ni minulo deset minut, ko se zopet vrne oprezo kot maček, zgrabi zavitek in misli hitro bežati. Toda policiji, kateri so bili v bližini skriti, so poklekli svoje tovariše na pomoč, in rekel pisk pisčalke je opomnil tega "kralja zločinca", da je v nevarnosti in zbeži hitro kot muška zidovje in ograje. Naenkrat pa izgine po bliskovito izpred očmi, kot bi se v zemljo vdrl. K sreči so imeli policijske pse s seboj, kateri so ga zasledovali in ga čez nedolgo časa izsledili. Skril se je v neki stari podrtini, kjer bi ga nikdar ne dobili, če bi ne imeli psov s seboj. Imeli je pri sebi črno masko s lupino očala in veliko, težko gumijasto cee. Razočaranje policije je bilo pa še večje, ko so izvedeli, da ima jo opraviti z dijakom, kateri je hodil na univerzo.

Zenske.

Fanica: "Poslušaj me, Elza. Tvoj ženin me je vprašal koliko boš imela detet."

Elza: "Oh, ta nestvar!"

Fanica: "Da ga za to vprašanje kaznujem, sem mu rekla, da ni nič!"

Elza: "Ti kača!"

Podpora Jednota

GLAVNI STAN: 2657-59 80. LAWNDALE AVE., CHICAGO, ILLINOIS.

